

Міжнародний досвід залучення іноземних студентів на ринок праці та доцільність його використання в Україні

*Жураковська Ліна Анатоліївна,
головний консультант
Національного інституту
стратегічних досліджень,
Київ, Україна*

Трудова діяльність іноземних студентів під час навчання, хоча й обмежена, дозволена в багатьох країнах

Зокрема, студенти, зазвичай, мають право працювати під час навчання 15–24 годин на тиждень.

Після завершення навчання іноземні студенти можуть певний час залишатися в країні з метою пошуку роботи. Тривалість цього дозволу різна, зокрема:

- 6 місяців – у Швейцарії, Данії, Норвегії;
- 12 місяців – у Японії та Нідерландах, Польщі;
- 18 місяців – Німеччині;
- 2 роки – у Південній Кореї;
- 3 роки – у Канаді.

«Імміграція через освіту» традиційно поширена у США, а нині набула більшого значення й в інших країнах

- Близько 25 % висококваліфікованих мігрантів, які отримують робочу візу до США, спочатку навчалися в цій країні.
- Близько 55 % висококваліфікованих іммігрантів із Латинської Америки та Карибського басейну, понад 40% із Індії та Китаю залишилися тут після завершення навчання.

Наприклад, у 2008–2009 рр., частка іноземних студентів, які залишилися після завершення навчання, зокрема, у:

- Великобританії 25 %;
- Франції – 32%;
- Австралії – 30 %;
- Німеччині – 26 %;
- Нідерландах – 27%;
- Чеській Республіці – 31 %;
- Канаді – 33 %.

Згідно глобального дослідження кар'єрних очікувань іноземних студентів серед більше ніж 150 тис. респондентів у 18 країнах світу

(Student Barometer (ISB) survey, in the academic year 2014-15)

- **92 %** респондентів позначили “можливості підробітку та отримання практичного досвіду під час навчання”, як фактор високої важливості.
- Близько **70 %** іноземних студентів вказали, що кар'єрні перспективи є вирішальним фактором при виборі країни навчання.

Згідно з законодавством України іноземні студенти не мають право працювати під час навчання, а після його закінчення повинні повернутися на батьківщину, якщо в них немає законних підстав для подальшого перебування в Україні

Вже зараз навчальні заклади України відчувають проблеми з набором абітурієнтів внаслідок скорочення чисельності населення молодших вікових груп

чисельність молоді в Україні у віці 15-24 років:

➤ на **1 січня 2011 р.** – **6,3 млн. осіб**;

➤ на **1 січня 2018 р.** – **4,0 млн. осіб** (дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя).

Згідно **демографічного прогнозу ООН до 2050 р.** населення України у віці 15-24 років скоротиться до **3,4 млн осіб** (прогноз ООН щодо чисельності населення України до 2050 року розраховано з урахуванням Криму)

Кількість іноземних студентів, які навчаються в українських вузах*

За даними Українського державного центру міжнародної освіти з **2011 р.** по **2018 р.** їх кількість збільшилася на **40,8 %**: з **53,7 тис. осіб** до **75,6 тис. осіб**.

Більшість іноземних студентів у 2018 р. прибули на навчання з:

- Індії (**19,8 %**, або біля 15 тис. осіб),
- Марокко (**9,8 %**, або 7,4 тис. осіб),
- Азербайджану (**8,2 %**, або 6,2 тис. осіб),
- Туркменістану (**6,7 %**, або 5 тис. осіб),
- Нігерії (**4,7 %**, або 3,6 тис. осіб),
- Єгипту (**4,5 %**, або 3,4 тис. осіб),
- Туреччини (**4,3 %**, або 3,3 тис. осіб),
- Китаю (**3,6 %**, або 2,7 тис. осіб),
- Ізраїлю (**3,3 %**, або 2,5 тис. осіб),
- Грузії (**3,2 %**, або 2,4 тис. осіб).

Склад іноземних студентів, які навчаються в Україні за країнами походження

в **2006/2007** навчальному році
найбільше студентів навчалось з:

- Китаю (**17,2 %**, або 6,3 тис. осіб),
- Росії (**12,6 %**, або 4,6 тис. осіб),
- Йорданії (**7,1 %**, або 2,6 тис. осіб),
- Сирії (**6,9 %**, або 2,5 тис. осіб),
- Індії (**5,6 %**, або 2,0 тис. осіб).

в **2016/2017** навчальному році
найбільше студентів навчалось з:

- Азербайджану (**14,5 %**, або 9,3 тис. осіб),
- Індії (**12,1 %**, або 7,8 тис. осіб),
- Туркменістану (**10,2 %**, або 6,6 тис. осіб),
- Марокко (**7,2 %**, або 4,6 тис. осіб),
- Грузії (**5,6 %**, або 3,6 тис. осіб).

Поєднання роботи та навчання українськими студентами

Згідно опитування українських студентів денної форми ВНЗ **України** III-IV рівнів акредитації під час навчання працює 37 %, з них:

- 27 % працює з частковою зайнятістю;
- 4 % - з повною зайнятістю;
- 6 % тих, хто працював раніше, однак зараз не працює.

В **Польщі** багато студентів з України поєднують роботу і навчання*:

- 59 % студентів з України працюють неповний робочий день, або нерегулярно;
- 2 % працюють повний робочий день;
- 12 % раніше працювали, а тепер ні.

* за даними дослідження аналітичного центру CEDOS у рамках проекту «Міграція українських студентів до Польщі, Чехії, Угорщини, Словаччини: перспективи»

У Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року серед питань у сфері міграції, що потребують правового регулювання, зокрема:

“.....Обмеженими є можливості виходу на український ринок праці найбільш підготовленої та інтегрованої частини іноземців, якими є іноземні студенти, які отримали освіту в Україні”.

Цілі 4: «Сприяння легальній міграції в Україну, узгодженій із соціальною політикою та економічним розвитком держави»

наголошується на необхідності

“створення умов, за яких іноземні студенти після закінчення навчання зможуть продовжити період проживання в Україні”

З урахуванням міжнародного досвіду залучення іноземних студентів на ринок праці, вважаємо за доцільне надати право в Україні:

- іноземним громадянам, які навчаються в українських ВНЗ за освітніми програмами бакалаврату очної форми навчання, працювати у вільний від навчання час на території того регіону в якому розташований ВНЗ, не більше 20 годин на тиждень без отримання дозволу на працевлаштування;
- іноземним громадянам, які навчаються в Україні в ВНЗ за освітніми програмами магістратури та аспірантури працювати у вільний від навчання час на території того регіону в якому розташована освітня установа, не більше 40 годин на тиждень без отримання дозволу на працевлаштування.

З метою створення умов, за яких іноземні студенти після закінчення навчання зможуть продовжити період проживання в Україні

необхідно:

- надати можливості іноземним студентам перебувати на території України протягом року після успішного завершення навчання;
- встановити пільгові умови для отримання цими особами дозволів на перебування та працевлаштування в разі готовності українського працедавця надати їм робоче місце відповідно до набутої спеціальності;
- розробити проект Закону про внесення змін до Закону України «Про зайнятість населення» в частині віднесення іноземців та осіб без громадянства, які навчаються в Україні, та які успішно завершили навчання в Україні, до категорій іноземців та осіб без громадянства, які здійснюють працевлаштування в Україні без дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства у разі працевлаштування на робочі місця, що відповідають профілю та рівню отриманої в Україні освіти.